

LYRIK

Lyrik kan noget som prosa ikke kan!

På kort tid og med få ord kan lyrik sige noget om livet og det at være til!

Lyrik rimer på musik!

Ordet lyrik kommer fra det græske ord "lyra" eller "lyrikos", der betyder lyre = et strengeinstrument.

Vi kan godt kalde digtet for et "ordmaleri", hvor ordene er farver i forskellige nuancer og dermed danner et maleri.

Lyrikeren udtrykker ofte ting til eftertanke, giver en øjebliksoplevelse, vækker stemninger til live....

Mon ikke lyrikeren håber på at pirre dine sanser, påvirke dine følelser, sætte gang i fantasien, sætte drømme i svingninger.....

Episk digt

- fortæller en historie
- der kan ofte registreres et forløb
- en historie

Lyrisk digt

- ingen historie
- her udtrykkes tanker, meninger, holdninger, stemninger og følelser
- det har ofte en meget personlig karakter

Knækprosa

Skrevet i prosaform
med brudte linier
det kunne være en novelle
der er klippet
i stykker
stillet op som et digt
indeholder som regel
en genkendelig beskrivelse
af dagligdagssituationer
stammer fra
1970'erne

"en drømmer tror træet på dets duft"

Nanna Jeiner 1978

ANALYSEMODEL TIL LYRIK

HUSK!!

Gå tæt på digtet (vær tekstnær)

strofe for strofe

verslinje for verslinje

overvej og diskuter med dig selv, hvad det rent faktisk er, der (måske) står!

Præsentation

- Hvem er digtets forfatter?
- Hvad er digtets titel?
- Hvornår er digtet skrevet?
- Eventuelt i hvilken digtsamling?
- Hvad ved du om forfatteren?

Hvilken genre? (s. 16)

- Lyrisk
- Episk
- Knækprosa

Hvad fortælles der om?

- Læs evt. digtet højt – langsomt og tydeligt med pauser!
- Giv et resume af digtets historie - du skal ganske kortfattet - og nøgternt sammenfatte digtets allervigtigste hovedpunkter. *Du skal ikke komme med dine egne kommentarer endnu!*
- **Dialog eller monolog!**

Komposition

- Ydre komposition (grafiske lag)
 - strofer
 - vers
 - grafisk opstilling
 - tegnsætning
- Indre komposition
 - er strofeinddelingen en "naturlig", en logisk deling af digtets indhold
 - kan du inddele i afsnit
 - er der en tydelig handling?
 - er det en tankerefleksion?
 - er det et stemningsdigt?
 - er det kronologisk?
 - er der flashback – "flashforwards"?

Synsvinkel (s. 11)

Ofte udleverer digteren sig selv på godt og ondt, ved at bruge sit eget meget personlige sprog om sine egne personlige erfaringer.

LYRIK

- Er der en fortæller og hvor er synsvinklen placeret
 - 1. person ental eller flertal - "jeg", "vi", ("man"= mig og mange andre)
 - 2. person ental eller flertal - "du", "I"
 - 3. person ental eller flertal - "han", "hun", "de", ("man" = ikke mig, men andre) eller en navngiven person
- Hvilke følelser/fornemmelser giver digtets "jeg" udtryk for?
- Hvilket problem/oplevelse har digtets "jeg"?

Personbeskrivelse (s. 10)

- Beskriv evt. person(er) – ofte er det meget indirekte
- Se på de modsætninger der evt. er – hvad fortæller de?

Miljø

- Er den fysiske miljøbeskrivelse medvirkende til at skabe en særlig stemning?
- Fortæller den fysiske miljøbeskrivelse noget særligt om personer, problemer....

Tid

- Er der nogle tidstypiske kendetegn, "tidsmarkører"
- Hvilken historisk tidsperiode (fx hvilket tiår)
- Hvilken betydning har det for forståelsen af digtet,?

Sproget

- Lydlige forhold (s. 20)
 - enderim – parrim, krydsrim, klamrim
 - bogstavrim
 - pauser
- Grammatikken
 - lange/korte sætninger
 - udeladte led
 - omvendt ordstilling
- Stilen
 - gentagelser – begynder og slutter flere strofer på samme måde?
 - almindeligt sprog, fagsprog, nye ord, konstruerede ord, slang?
 - positive og negative ord! - kontraster
 - symboler (s. 22-23)
 - stemningsbeskrivelse – humor, ironi, sarkasme...
- Billedsprog (s. 20-22)
 - sammenligninger
 - metaforer
 - symboler
 - personificeringer
 - besjælinger

MEN er du i tvivl om der er tale om det ene eller det andet siger du bare: I denne tekst er der en del billedsprog, og jeg vil komme med et par eksempler og give mit bud på, hvordan jeg fortolker dem.

LYRIK

Tema (s. 14)

- Hvilket emne handler digtet om?
 - Konflikt
 - Problem

Forfatterens budskab (s. 14)

- Digtets mening
- Hvilke signaler sender titlen?
- Hvad vil forfatteren fortælle?
- Hvilken mening har forfatteren?
- Hvilken holdning har forfatteren?

Din egen vurdering af digtet (s. 14)

- Dit første indtryk af digtet inden du begyndte at nærlæse det!
- Hvad er din vurdering af teksten?
- Din egen personlige mening og oplevelse!
- Er du fascineret, irriteret, provokeret?

Perspektivering (s. 15)

- Hvad kan jeg genkende andre steder fra?
- Andre tekster af samme forfatter eller en anden!
- Kan jeg sammenligne med noget fra virkeligheden?

Rim!

Parrim	Fletrim/ Krydsrim	Klamrim	Bogstavrim
Vi der ved at kærlighed kun kan <i>bo</i> i kampens <i>ro</i> (Peter Laugesen)	Jeg var træt af at spise ris Så jeg kiggede i min <i>fryser</i> ser en dybfrossen kylling på is som klør sig på næbet og <i>nyser</i> (Thorstein Thomsen)	Nu fyldes parken af <i>skygger</i> og hen ad de grusede stier der vandrer, mens fugle tier , usynlige <i>pudderparykker</i> . (Sophus Clausen)	...med sine faste krav om kød, kartofler, kaffe og kiks.... (Dan Turell)

Sproglige billeder!

Malerkunsten bruger farver til at give kolorit – men forfatteren maler med ord!

- I stedet for at udtrykke sig bogstaveligt udtrykker man sig ved at sige noget andet, der skal opfattes billedligt.
- Det er egentlig noget vrøvl, man siger!!!
- Bogstaveligt giver det ofte ingen mening!!
- Men sproget bliver meget mere levende og kreativt!!
- Man kan sige en hel del med ganske få ord!!
- Det man siger, kan fortolkes på mange måder!!
- Man kan give budskabet en bestemt tone – humoristisk, dagligdags, dramatisk, følelsesfyldt, politisk.....!!
- Man kan gøre budskabet tydeligere!!
- Et ord kan bære på en merværdi – betyde meget mere end den oprindelige betydning!!
- Man kan sige, at når ord der er langt fra hinanden betydningsmæssigt mødes og finder sammen – skabes der nye forstillinger – nye billeder inde i vore hoveder....
- Forfattere opfinder meget tit nye metaforer for at krydre deres tekster – og sige en hel del med ganske få ord!! Det gør også teksten mere levende og billedrig --det giver sproget flere nuancer og får læseren til at tænke og fundere lidt mere over – hvad mon lige der menes her!!

Hendes hjerte sang så beruset
Vi sidder midt i maden
Gå ud og luk for vandet, det står og løber
Smuk som et stjernesud
Han er dum som en dør
Min tegnebog har fået et galoperende slagtilfælde med langtidskomplikationer
Jeg har fundet min rette hylde
Du er en spade!
Klap lige hesten!

<p>Sammenligning</p>	<p>I sammenligninger forekommer som el. ligesom el. de er underforstået!! Medbetydningen i et ord får tankerne til at vandre – sammenligner du nogen med en løve, kan du med det samme sige en hel del om personen. Det kan ofte give en ironisk tone i teksten.</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Bølgerne er høje som et seksetagers hus</i> - <i>Hun går rundt og ligner en hængt kat</i> - <i>Hun er træt som et helt alderdomshjem</i> - <i>Han lugter som et råddent æg</i> - <i>Hun var bleg som en snemand</i> - <i>Min kæreste er en bly viol</i> - <i>Jeg var våd som en druknet mus</i> - <i>Han var frisk som en havørn</i> - <i>Skøn som en sønderskudt banegård</i> - <i>Vejen er glat som et spejl</i> - <i>Han er glat som en ål</i> <p>Ex på digt: <i>Du var smuk som en rose midt i den lyse vår</i> <i>jeg var som i konstant narkose</i> <i>elskede dig med hud og hår</i></p>
<p>Metafor</p>	<p>To ord sættes sammen – ord fra forskellige forestillingsområder. Det ene ord skal opfattes bogstaveligt og tilhører derfor realplanet – det andet ord el. udtryk forstås i overført betydning og tilhører billedplanet.</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Hun har en forfatter i maven</i> - <i>Jeg har sommerfugle i maven</i> - <i>Hun har jord i hovedet</i> - <i>Hendes sjæl er et oprørt hav</i> - <i>Solens skjold</i> - <i>Økonomisk lavvande</i> - <i>Moralsk sump</i> - <i>Han stod ved foden af bakken</i> - <i>En hårdkogt bankrøver</i> - <i>En frosset stemning</i> - <i>Krigens grufulde ansigt</i>
<p>Besjæling</p>	<p>Når man giver noget ikke-menneskeligt menneskelige egenskaber!!</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Solen gik tur på himlen</i> - <i>Bukserne sprællede på tørresnoren</i> - <i>Træet slog vredt med sine grene</i> - <i>Gadelygten lyste søvnigt</i> - <i>Vinden piber i stubmarkens orgel</i> - <i>Hans tanker kravler af sted</i> - <i>Blomsterne nikkede venligt til ham</i>

LYRIK

Personificeringer	<p>Man gør noget abstrakt til noget konkret!! Ved at antage et menneskes skikkelse!!</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Manden med leen = døden er en gammel mand = døden</i> - <i>Døden lusker rundt i gaderne</i> - <i>Lovens lange arm</i> - <i>Lykken er en flygtig herre</i>
Modsætninger	<p>Bruges til at forstærke et udtryk, man sætter tingene på spidsen!! <i>Sort-hvid, kold-varm, krig-fred...</i></p>
Kliche'	<p>Billedlige udtryk der bliver brugt så tit at det er blevet en naturlig del af vort sprog</p> <ul style="list-style-type: none"> - myreflittig - få ørerne i maskinen - en hård negl - der er givet grønt lys - tage benene på nakken
Medbetydning	<p>Ordet har en grundbetydning, og forfattere tillægger dem ofte en medbetydning!! Det kan være positivt, negativt eller neutralt!! <i>Smadrekasse = bil + noget nedvurderende</i> <i>Flimmerkassen!</i></p> <p><i>Ord for abort: fosterdrab, fosterfordrivelse, børnebegrænsning...</i> <i>Prisbevidst sparsommelighed – nærig – økonomisk</i> <i>Tillidsfuld åbenhjertig – tossegod – umiddelbar</i></p>

SYMBOLER	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ord der udover deres grundbetydning har en mere abstrakt betydning ➤ Ord der er symbol på noget helt andet. 	
Amor	<ul style="list-style-type: none"> - optræder jævnlige i malerier som bevis på kærlighedens styrke - han er ofte en nøgen, buttet dreng med bue og pil
Anker	<ul style="list-style-type: none"> - tryghed, - er i sikker havn
Duen	<ul style="list-style-type: none"> - er symbol på fredag - fred
Druen	I kristne billeder betyder det Kristi blod
Engel	<ul style="list-style-type: none"> - Budbringer - I biblen er det ånder, der tjener Gud - Fortæller mennesket Guds vilje, og hvad der skal ske - Skytsengel – passe på-engel – en der passer på og hjælper

LYRIK

Farver Se evt. farveskemaet ved billedanalyse! Side xx	<ul style="list-style-type: none"> - har hver deres egen betydning - rød som blod - hvid som sne
Granatæble	Symboliserer kyskhed, uberørt
Hagekors	<ul style="list-style-type: none"> - I religioner (hinduisme og budisme)– lykkesymbol - I nazismen – den germanske races kraft og genfødsel
Hestesko	Symbol på lykke og overtro
Hjerte	Kærlighed
Kirkeklokke	<ul style="list-style-type: none"> - Kirken - Kvinde (kjolefacon)
Kirsebær	Symboliserer himlen
Kors	<ul style="list-style-type: none"> - Symbol på den kristne tro - døden og lidelsen - men også tilgivelse og tro
Kranium	Symbol på døden, skal minde om det menneskelige livs flygtighed
Laurbærblade	<ul style="list-style-type: none"> - Triumf og sejr - Litterær og/eller kunstnerisk skikkelse
Liljen	Symbol på renhed, uskyldighed
Lut	<ul style="list-style-type: none"> - Kvindelig kærlighed - Kvindelige former
Rose	<ul style="list-style-type: none"> - Knyttes ofte til Jomfru Maria - Venus' attributter - Rød rose martyr, kærlighed, socialdemokratiet - Hvid rose renhed
Slange	fristeren fra Paradisets Have – den falske slange
Stjerne	Ledestjerne, leder dig vej
Vinblade	Symbol på nadverens vin
Æble	Symbol på syndefaldet og frelsen gennem Jesus